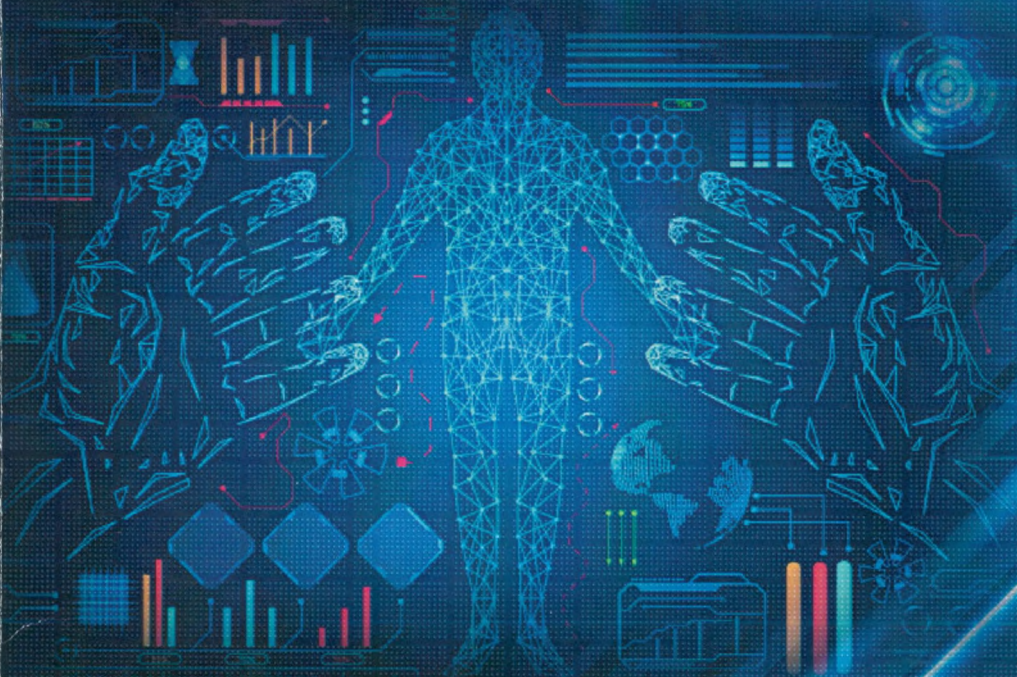

СУЧАСНІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Монографія
за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука

MODERN HEALTHCARE-SAVING TECHNOLOGIES
monograph edited by prof. Yu. D. Boychuk

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

*Присвячується до 80-річчя від дня народження
одного з фундаторів вітчизняної дефектологічної науки
доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН
України, заслуженого працівника народної освіти України
Бондаря Віталія Івановича*

СУЧАСНІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**Монографія
за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука**

Харків - «Оригінал» - 2018

УДК 613+37. 011. 33:

613 С 91

Рецензенти:

Бондар В. І. - доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гольцев А. М. - доктор медичних наук, професор, академік НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, заслужений діяч науки і техніки України, директор інституту проблем кріобіології та кріомедицини НАН України;

Гончаренко М. С. - доктор біологічних наук, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація валеологів»

Затверджено до друку Вченою Радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, протокол № 5 від 26 червня 2018 р.

The monograph considers modern health-saving technologies used for the restoration, strengthening and health development. The theoretical and practical aspects of health-saving technologies application are highlighted, namely; medical, physical-recreational, pedagogical, correctional-developmental ones.

The monograph is intended for scientists, teachers of higher educational establishments, students, postgraduate students, teachers of schools of different types and a wide range of readers who are interested in modern issues of healthcare.

C91 Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. -Харків: Оригінал, 2018. - 724 с.
ISBN 978-966-649-130-8.

У монографії розглянуто сучасні здоров'язбережувальні технології, які використовуються для відновлення, зміцнення та розвитку здоров'я. Висвітлено теоретичні й практичні аспекти застосування здоров'язбережувальних технологій, а саме: медичних, фізкультурно-рекреаційних, педагогічних, корекційно-розвиткових.

Для викладачів закладів вищої освіти, студентів, аспірантів, учителів шкіл різного типу та широкого кола науковців, які цікавляться сучасними питаннями здоров'язбереження.

УДК 613+37. 011. 33: 613

ISBN 978-966-649-130-8

© ©ХНПУ імені Г. С. Сковороди,

© Автори статей, 2018

11. Куликов Л.В. Психогигиена личности. Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики: Учеб. пособ. - СПб.: Питер, 2004. - 464 с.
12. Мясичев В.Н. Психология отношений: под ред. А.А. Бодалева Вступительная статья А.А. Бодалева. - М.: Изд-во Московского психолого-социального института, Воронеж- Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. - 400 с.
13. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание: о месте психического во всеобщей связи явлений материального мира. - М.: Изд-во АПН СССР, 1957. - 328 с.
14. Супрун Д.М. Когнітивна, емоційна та поведінкова складова у детермінації поняття «ставлення до здоров'я» // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія - 2010 -Вип. 16.-С. 315-318.
15. Ярчук Ю. Природа «здорового способу життя» та чинники його формування // Вища освіта України. - 2013. - № 1. - С. 105-111.

ПРАКТИКА САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ (Дмитренко І.П., Сергієнко М.Ю., Колокот Н.Г., Нерянов К.Ю.)

Фізичне та психічне здоров'я особистості залежить від її адаптації до оточуючого світу, а регуляторну функцію виконує стан організму та психіки людини. Перенапруження механізмів пристосування призводить до хвороби. Професійне здоров'я визначається як здатність організму зберігати компенсаторні та захисні механізми, що забезпечують працездатність в усіх умовах професійної діяльності [6]. У якості критерію професійного здоров'я дослідники розглядають працездатність, що визначається як максимальна ефективність діяльності спеціаліста, що обумовлена функціональним станом його організму [7]. Отже, професійне здоров'я це певний рівень характеристик людини як професіонала, спеціаліста, що відповідають вимогам професійної діяльності та забезпечують її високу ефективність.

Актуальність питання збереження професійного здоров'я у реаліях сучасного українського суспільства безсумнівна. Саме професійне здоров'я є одним з основних показників «якості професійного життя», а також важливою умовою ефективності трудової діяльності, яка включає в себе не тільки високу продуктивність і якість праці, але й їх співвідношення із затраченими зусиллями працівника. В умовах праці здоров'я стає суб'єктивною самоцінністю для працюючої людини і є економічним механізмом підвищення результативності та якості праці [2].

Сучасна професійна діяльність може впливати на людину як позитивно, так і негативно (перевтома, професійний стрес, ісихотравмуючі фактори). В результаті впливу негативних факторів праці в людини може виникнути хронічна перевтома, емоційне напруження та інші прояви, які можуть позначитись на стані здоров'я працівника. Працівники, які досить добре пристосовані до «повсякденного» життя, але володіють недостатніми адаптаційними можливостями, насамперед виявляють схильність до зривів, які впливають на професійне здоров'я.

Отже, перед дослідниками постає питання пошуку ресурсу, який допоміг би

особистості підтримувати власне професійне здоров'я на належному рівні що, безперечно, впливає на якість праці. Одним із таких ресурсів розглядають саногенне мислення та рефлексію. Тому, у статті буде розглянуто особливості саногенного мислення та його впливу на професійне здоров'я особистості.

Питання саногенної рефлексії та мислення розглядається у психології як аспект та умова благополуччя людини не тільки психологічного, а й фізичного. Найчастіше на здоров'я людини чинять вплив стресогенні фактори, що в свою чергу порушують внутрішній баланс особистості та викликають у відповідь захисні стратегії поведінки. Такі види поведінки у стресі носять назву копінг-поведінки. Але, на жаль, у більшості випадків стрес-долаюча поведінка особистості не завжди є ефективною та такою, що зберігає здоров'я людини.

Розробка психологічних аспектів професійного здоров'я в українській психологічній науці пов'язана з іменами таких учених, як Л. Балабанова, В. Грандт, Т. Дзюба, А. Земба, Т. Майтак, Г. Мешко, О. Метко, І. Чеботарьова та інших. Виходячи з того, що у психологічній літературі професійне здоров'я здебільшого визначається через його функціональні властивості, можна говорити про те, що це ресурс, який необхідний людині задля успішної самореалізації в контексті професійної діяльності. Також необхідно зробити наголос на важливості адаптаційних можливостей і стресостійкості організму при виконанні професійних обов'язків. У сучасній психологічній літературі ці характеристики особистості відносять до копіngu як усвідомлених способів подолання стресу та інших екстремальних ситуацій в умовах професійної діяльності. Відмічене розуміння психологічних особливостей професійного здоров'я у взаємодії «внутрішніх» ресурсів та «зовнішніх» проявів було покладено в основу даної статті.

Л. Мітіна серед показників професійного здоров'я виділяє емоційну гнучкість, адекватність емоційних реакцій [4]. Тобто, емоційна сфера особистості відіграє значну роль у професійному здоров'ї людини. Відсутність емоційного комфорту призводить до такого синдрому як «емоційне вигорання». Розвиток даного стану зумовлює робота в одному й напруженому ритмі, з великим емоційним навантаженням та з важким контингентом. Разом з цим розвиткові синдрому сприяє відсутність належної винагороди (в тому числі не тільки матеріальної, але й психологічної похвали) за виконану роботу, що змушує людину думати, ніби її робота не має жодної цінності для суспільства.

Фрейденбергер вказував, що подібний стан розвивається у схильних до співчуття людей, тих, хто ідеалістично ставиться до роботи, і разом з тим у невірніюважених, які схильні до мрійництва і які мають нав'язливі ідеї. У цьому випадку синдром емоційного вигорання може являти собою механізм психологічного захисту у формі часткового, або ж повного вимикання емоцій у відповідь на шкідливі для психіки впливи [10].

Для профілактики емоційного вигорання, як реакції особистості на стрес необхідно підвищувати рівень саногенного, реалістичного мислення особистості. Отже, основною задачею даної статті є розкриття особливостей практики саногенного мислення як технології підтримки професійного здоров'я особистості та запобігання емоційного вигорання.

Варто відмітити, що Г. Мешко та О. Мешко також указують на необхідність

розвитку саногенного мислення спеціаліста, а саме педагога. На думку авторів, теоретична і практична підготовка педагога повинна сприяти формуванню саногенного мислення майбутнього фахівця. Оволодіння таким типом мислення - найкращий психологічний захист, найкоротший шлях до збереження і зміцнення професійного здоров'я. Учитель, у якого переважає саногенний тип мислення, вміє концентрувати увагу на позитивних явищах життя, вміє прощати образи, не тримати гніву, відкритий для дружніх стосунків з учнями, колегами по роботі [3].

Ю. Орлов визначає саногенне мислення як філософію буденного життя що сприяє фізичному та психологічному здоров'ю. Його послідовниця Т. Васильєва уточнює, що на протигагу традиційному розумінню мислення як процесу, за допомогою якого вирішується певна проблема (в основі - зовнішні цілі), термін «саногенне мислення» вирішує внутрішні проблеми пов'язані із послабленням болю від провини, заздрощів чи переживання невдачі тощо» [5].

На думку М. Даніної, саногенне мислення є психічним процесом, метою якого є вирішення важких життєвих ситуацій і перетворення власного емоційного стану, що є необхідною умовою збереження психічного здоров'я та сприяє підтримці соматичного здоров'я особистості. Основним засобом розвитку саногенного мислення, на думку авторки, є навчання розпізнаванню його проявів у процесі спостереження людини за зовнішніми об'єктивними подіями і внутрішніми психологічними процесами [2].

Ю. Орлов, у свою чергу зазначав, що думки, що виникають під впливом емоцій, не дають інформації, а дозволяють реалізувати програму емоції (заздрісні або гнівні думки засліплюють людину, відривають від реальності) Відповідно, в емоційному стані людина мимоволі вибирає той хід думок до якого вона звикла, так як будь-яка емоція має деяку готову програму послаблення її негативного впливу в думках, і таким чином втрачається зв'язок з реальністю [5].

Патогенне мислення - це мислення, яке породжує захворювання проявляється при абсолютній свободі уяви, відсутності гальмівних механізмів над перебігом думок . образів, відсутності рефлексивного аналізу власного мислення та неусвідомленості таких операцій розуму, що породжують емоцію [5]. Патогенне мислення посилює будь-яку складну ситуацій? у відносинах людей , тим самим призводить до емоційного стресу хвороби. Це типове для більшості людей мислення, зведене до автоматизму. Патогенне мислення примножує страждання людини: тому що за допомогою свого мислення вона відтворює в своїй уяві та думках стресову ситуацію безліч разів, що є наслідком можливої появи стану хронічного стресу, який руйнує організм, зокрема погіршується настрій, людина зазнає невдач Для особи із патогенним мисленням характерна абсолютна залученість до ситуації навіть

після того, як вона вирішилась певним чином. Оскільки при патогенному мисленні відбувається повне злиття «Я» з образами, що виникають у свідомості, то особі із проявами патогенного мислення характерна тенденція плекати в собі й зберігати ці емоції: образу, страх, сором. Якщо розглядати типові (шаблонні) мислення людини, то його можна прирівняти до патогенного, у тому розумінні, що воно часто породжує емоційний стрес і конфлікт із самим оточенням, з усіма його наслідками для здоров'я [5]. Воно запускається в людині автоматично. Емоції, потреби, соціальні стереотипи являють собою психічні утворення, закріплені звичками, і наша свідомість не може їх охопити в цілості, тому поведінка здійснюється несвідомо. Свідомість звукується й концентрується на чомусь одному, упускаючи інше. Розширення свідомості включає усвідомлення автоматизмів й, відповідно набуття здатності контролювати емоції, потреби і соціальні стереотипи. Розширення свідомості полягає в тому, що людина починає усвідомлювати ті елементи поведінки, які при автоматизмі вона не усвідомлювала. У працях Е. Берна, Д. Джонгварда і М. Джеймса, Д. Фонтана і Г. Перрі, Ф. Перлза і ін. найбільш повно визначені особливості патогенного (такого, що породжує хворобу) мислення. Ознаками такого вчені вважають: відірваність від реальності; відсутність рефлексії, тенденція зберігати в собі образу, ревності, сором, страх; тенденція жити спогадами, займатися «самоз'їданням»; постійне очікування негативних подій, програмування себе на негатив; тенденція ховати своє справжнє обличчя під маскою, невміння і небажання бути самим собою; невміння ефективно використовувати свої інтелектуальні здібності тощо. Оскільки в патогенному мисленні беруть участь розумові автоматизми, які практично не усвідомлюються, розвиток саногенного мислення передбачає розгортання процесу рефлексії у важких життєвих ситуаціях, усвідомлення патогенних компонентів, що беруть участь у породженні негативних емоційних переживань, їх довольна заміна і далі - згортання процесу до автоматичного стану.

Спираючись на вищезазначений опис феномену патогенного мислення, можна припустити, що такий вид мисленевої діяльності призводить до погіршення професійного здоров'я особистості. А отже, на протипагу патогенному мисленню необхідно розвивати саногенну рефлексію та мислення.

С. Рудаков, Н. Ярош у своїх дослідженнях вказують на можливості саногенного мислення та рефлексії як особистісних ресурсів, що дозволяють підвищувати стресостійкість особистості та покращувати ступінь ефективності та адаптивності копінг-стратегій [8; 9]. Цікавою, на нашу думку, є праця Н. Ярош, у яких авторка підкреслює значущість саногенного мислення не тільки як способу підтримки фізичного здоров'я, а й психологічного. При чому, у її дослідженнях експериментально доведено, що саногенне мислення може виступати чинником, що впливає на вибір особистістю таких стратегій подолання стресу, які направлені не конструктивне вирішення проблеми, її позитивну переоцінку. Такі стратегії поведінки виступають основою професійного здоров'я особистості [11].

Теоретичною основою методу саногенного мислення та рефлексії є теорія Ю. Орлова. Саногенне мислення дозволяє вирішувати кризові стани особистості, що викликані різноманітними життєвими обставинами. Система саногенного мислення здатна поступово навчити людину робити несвідоме свідомим у результаті розвитку здатності контролювати розумові операції, що породжують негативні емоції. Наявність саногенного мислення у особистості може зберігати й активізувати компенсаторні, захисні, регуляторні механізми, що забезпечують працездатність та ефективність [5].

Саногенне мислення розширює розгалуженість шляхів думки та розкріпає думку, пропонуючи нові програми, що зменшують надмірний прояв емоцій. Щоб міркувати саногенно, необхідно випрацювати нові звички міркувати про конкретну емоцію (наприклад, образу, заздрість, сором). Тоді ці емоції не зможуть однозначно програмувати хід думок та поведінку [1].

Метод саногенного мислення базується на аутопсихоаналізі емоцій, у ході якого відбувається зменшення руйнівного заряду негативних емоцій. У процесі розмислення за певним алгоритмом емоції, відбувається усвідомлення та корекція власних очікування, котрі являються стереотипними програмами власної поведінки та поведінки інших людей [9].

У роботі з методом саногенного мислення важливою складовою є аналіз роботи власного розуму. Для того, щоб аналізувати процес необхідно розуміти те, як він протікає. Отже, для того щоб розмислити емоцію необхідно зрозуміти процес її виникнення. Саногенна рефлексія - це головний інструмент управління емоціями.

Для саногенного мислення характерний динамізм зв'язку особистості зі світом образів, у якому відображуються життєві ситуації. В процесі цього виду мислення суб'єкт відокремлює себе від власних переживань і спостерігає за ними; він відтворює стресову ситуацію на тлі спокою та концентрації уваги, пристосовується до неї. Важливим є також розуміння людиною тих психічних станів, які контролюються (скажімо, розуміння природи страхів, сорому, образи тощо). Інакше кажучи, саногенне мислення вимагає досить високого рівня розвитку психологічної культури особистості.

У результаті навчання саногенному мисленню особистість може досягнути наступних результатів: повернути душевну рівновагу у результаті загаснення «розмисленням» негативних емоцій: образи, провини, заздрості, страху, невдачі, сорому; сформувати почуття впевненості, відчуття самоповаги; здобути здатність до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, покращення міжособистісних відносин; позбутися невротичних реакцій на фактори внутрішньої та зовнішньої середовища організму, що значно покращить самопочуття; вийти із стану хронічного емоційного стресу, нормалізація сну, подолання хронічної втоми [5].

На сьогодні існує ряд експериментальних досліджень, що доводять позитивний вплив саногенної рефлексії та мислення на особистість людини, результативність її діяльності, а також зниження тривожності, оптимізації акцентуацій характеру, соціально-психологічної адаптації, підвищення академічної успішності. Основним методом досягнення саногенного

мислення та розвитку саногенної рефлексії є аутопсихоаналіз емоцій у процесі

оволодіння курсом навчання саногенному мисленню, що представлений системою конкретних вправ та індивідуальних тренінгів по роботі з різноманітними емоційними станами. Виконуючи ці вправи, людина здобуває стійку здатність «розмислити» власні емоції та засвоїти цілощі моделі мислення та поведінки. Дана практика також виступає чинником ефективності стрес-долаючої поведінки особистості [9].

Обґрунтувавши роль саногенного мислення у життєдіяльності людини, вчені визначили дві головні його функції: зовнішню та внутрішню. Зовнішня функція полягає в тому, що мислення може бути спрямоване на досягнення будь-якої зовнішньої мети; є інформаційним обслуговуванням соціальної, професійної і побутової поведінки. Внутрішню функцію вчені поділяють на:

- 1) захисну - попередження страждання або позбавлення від нього та
- 2) гедоністичну - підвищення радості і задоволення від життя. Також саногенне мислення виступає як: захист від страждання (в результаті позбавлення тривалих затяжних станів патогенного характеру, що часто тільки посилюють страждання); усуває автоматизми (саногенне мислення дозволяє людині усвідомити всю послідовність актів мислення, що викликають почуття провини і тим самим робить можливим усунення автоматизму); є проявом психологічного захисту; підвищує задоволення від життя.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми підтримки професійного здоров'я та запобігання емоційного вигорання вказує на необхідність розвитку у особистості навичок саногенного мислення. Саногенне мислення є психічним процесом, метою якого є вирішення важких життєвих ситуацій і перетворення власного емоційного стану, що є необхідною умовою збереження психічного здоров'я та сприяє підтримці соматичного здоров'я особистості. Сутність саногенного мислення полягає в конструктивному переосмисленні минулого досвіду, виявленні неефективних рефлексивних стратегій, які обслуговують звичайну філософію, позбавлену наукових підстав, що приводить до страждання. Саногенне мислення здатне покращити такі показники професійного здоров'я як емоційна гнучкість та адекватність емоційних реакцій. Адже, емоційна сфера особистості відіграє значну роль у професійному здоров'ї людини. Наявність емоційного комфорту забезпечить низьку вірогідність такого синдрому як «емоційне вигорання».

Список використаних джерел

1. Гільман А.Ю. Саногенне мислення в процесі збереження психологічної стійкості особистості // Матеріали Міжнародної конференції «Формалізація наукового пошуку: позитивні та негативні сторони». - Київ, 2014. - С. 85-88.
2. Данина М.М. Кинотерапия как средство развития саногенного мышления // Человек. Сообщество. Управление. - Краснодар, 2011.- Вип. 1. - С. 99-109.
3. Мешко О.І., Мешко Г.М. Синдром «емоційного згорання» вчителя у контексті професійної діяльності шкільного психолога // Психолого-педагогічні засади професійного становлення особистості психолога. - Тернопіль, 2003. - Ч. 3. - С. 104-112.
4. Митина Л.М. Профессиональное развитие и здоровье педагога : проблема и пути мнения // Вестник образования России. - 2005. - № 7. - С. 48-58.
5. Орлов Ю.М. Оздоровляющее (саногенное) мышления. Кн. 1. - М.: Слайдинг, 2006. - 96 с.
6. Пономаренко В.А., Ворона А.А. Формирование личности профессионала // Первые международные чтения. Тезисы докладов. - М., 1991. - С. 115-119.
7. Психология здоровья / Г.С. Никифоров, В.А. Ананьев, И.Н. Гуревич и др. / под ред. Г.С.

Никифорова. - СПб.: Изд-во Санкт- Петерб. ун-та, 2000. - 504 с.

8. Рудаков А.Л. Стресс, стрессоустойчивость и саногенная рефлексия в спорте: монография. - Красноярск: Красноярский краевой институт повышения квалификации и профессиональной переподготовки работников образования, 2011. - 150 с.

9. Ярош Н.С. «Практика саногенної рефлексії як умова ефективної стрес-долаючої поведінки особистості» // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія» - 2016. - № 61 - С. 39-44.

10. Frydenberg E., Lewis R. Teaching Coping to adolescents: when and to whom? // American Educational Research Journal. - 2000. - № 37 (3). - P. 727-745.

11. Yarosh, N. S. Sanogenic thinking as a factor of stress-coping behavior // Fundamental and Applied Researches In Practice of Leading Scientific Schools. - 2017. - № 21 (3). - P. 108-113.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

(Горяна Л.Г.)

У наш час модернізація вітчизняної освіти передбачає розроблення стратегій розвитку системи професійної діяльності педагогічних працівників різних категорій. Визначення потреб і пріоритетів педагогічного ринку праці, активне поширення інноваційних технологій навчання, створення науково-методичного супроводу професійного самовдосконалення кожного педагогічного працівника на основі впровадження практико-орієнтованих програм розвитку професійної компетенції, методичної культури, а також саморозвитку й самореалізації [2, с. 12].

Модернізація (осучаснення) післядипломної освіти в Україні покликана сприяти розвитку особистісних якостей педагогічних працівників. Означене пояснюється тим, що вітчизняна освіта потребує підготовку фахівців нової генерації, котрі сучасно освічені, здатні до співробітництва, морально стійки, здатні самостійно приймати рішення у ситуаціях вибору, прогнозувати можливі наслідки практичної професійної діяльності. Це група фахівців, які відрізняються мобільністю та динамізмом, конкурентноздатністю, котрим притаманна громадянська відповідальність за долю всіх учасників навчального процесу [2, с. 14].

Здоров'я людини виступає у наші часи неперехідним зацікавленням людинознавчих наук - філософії, педагогіки, психології, медицини, соціології упродовж усіх етапів їх розвитку.

Статистика свідчить, що за період 1999-2017 рр. серед молодших класів, прослідковується патологічна враженість, яка збільшилася на 54%, поширеності функціональних відхилень зросла на 59,8% і на 31,8% - частота,

ПЕРЕДМОВА	13
АКАДЕМІКУ ВІТАЛІЮ ІВАНОВИЧУ БОНДАРЮ - 80 РОКІВ!!!	15
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ	
Здоров'я як соціальна цінність (Ісакова О. І.)	
Здоров'я нації як ключова категорія національної безпеки держави: сучасний стан проблеми (Коцур Н. І., Товкун Л. П.)	
Здоров'я: норма, відхилення та вади розвитку (Заморський І. Хмара Т. В., Ризничук М. О., Сарафинюк Л. А., Бойчук О. М., Бамбуляк А. В.)	
Проблема ставлення до здоров'я у психологічній науці: теоретико-методологічний аспект (Бацилєва О. В., Пузь І. В., Гресько І. М.)	
Практика саногенного мислення як технологія збереження професійного здоров'я особистості (Дмитренко І. П., Сергієнко М. Ю., Колокот Н. Г., Нерянов К. Ю.)	
Теоретичні засади впровадження здоров'язбережувальних технологій у системі післядипломної педагогічної освіти (Горяна Л. Г.)	
Самоактуалізація як технологія збереження психічного здоров'я особистості (Михайленко Л. М.)	
«Професійне вигорання». Технології збереження професійного здоров'я (Косман А. А.)	
Професійна стійкість як інтегративний компонент саногенного потенціалу особистості (Варіна Г. Б.)	
Розвиток емоційного інтелекту особистості як технологія збереження професійного здоров'я фахівця (Візір В. А., Макуріна Г. І., Сюсюка В. Г., Пащенко І. В.)	
Розробка методичних підходів щодо попередження виникнення синдрому професійного вигорання спеціалістів фармації як наслідку специфіки трудового процесу (Толочко В. М., Зарічкова М. В.)	
Теоретико-методичні аспекти дослідження лояльності спеціалістів фармації до аптечних закладів України в рамках адаптивного управління персоналом (Толочко В. М., Артюх Т. О.)	
Психологічні аспекти професійного вигорання серед медичних працівників - погляд на проблему (Андрейчин С. М., Бількевич Н. А., Ганьбергер І. І., Руда М. М., Кавецька Н. А.)	
Обґрунтування інформаційної системи управління якістю підготовки медичних фахівців на додипломному етапі у розрізі парадигми здоров'язбереження (Сельський П. Р.)	
Профілактика та преодолення синдрому «професійного вигорання» у лікарів анестезіологів (Мальцева Л. О., Саланжій А. М.)	
Дослідження психологічних умов актуалізації адаптаційного потенціалу студентів як шлях до створення здоров'язберігаючого освітнього простору (Шевченко С. В.)	
Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики дезадаптації учнів (Костіна В. В.)	
Сучасні уявлення про порушення стану органів та тканин порожнини рота у дітей і фактори, що їх визначають (Гевкалюк Н. О., Пудяк В. Є., Пинда М. Я.)	
Стан стресочутливих систем та рівень молекулярних ушкоджень у хворих на ожиріння (Фальфушинська Г. І., Горин О. І., Руснак Н. І.)	